

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д-р Райчо Вангелов Пожарлиев
относно конкурс за придобиване на академична длъжност „доцент“
по направление 2.3. Философия (логика – некласическа философска логика)
обявен в Държавен вестник, бр.31 от 12.04.2019 г.**

На първо място, в обявения конкурс участва само един кандидат – гл. ас. д-р Валентин Стефанов Аспарухов, за когото впрочем е и отпусната бройката за хабилиране. Декларирам в началото, че нямам конфликт на интереси с участника в конкурса. Документите за участието му са напълно изрядни и отговарят на изискванията на ЗРАС.

При обявяване на конкурс за академично развитие се следват два основни линии, като условия за удачността на избора. Първата е, разбира се, е публикуването на хабилитационен труд (това е направено с монографията „Синтези, аперцепции, единства“ – изд. Фондация „Хетеродоксия“, 2019 г., на издадената въз основа на докторската дисертация книга за Ръсел и на основни приноси публикации след докторската степен), както и в проследяване на съответствията с наукометричните стандарти. Втората, не по-малко важна, линия е свързана с оценката на преподавателските компетентности на кандидатите, с тяхната учебна практика и стаж в рамките на висшето образование. Ще започна от това, че по отношение на преподавателския капацитет Валентин Аспарухов притежава солидно биографично наследство. От учителските години (1999-2005) до преподавателския му стаж като хоноруван и редовен асистент в ПУ „П.Хилендарски“ (2003-2019). Аспарухов е пример за стабилно и непрекъснато усвояване на предизвикателствата на преподавателската професия. Работата му със студентите в специалност Философия в ПУ, която познавам като ръководител на катедрата е интензивна, сериозна, регулярна. Тя не се състои единствено в съвместно и професионално преподаване на основите на класическата и некласическа логика, в които области се е специализирал кандидатът. Безспорно основно качество на Аспарухов е индивидуалния подход към всеки от студентите ни, навременната комуникация за проблемите им, както и съвместната работа с най-сериозните и талантиливи от тях. Показателно е, че Аспарухов стои, заедно с младата колега Мартина Минева в основата на „Философския студентски семинар“, чиято дейност през отминалите няколко години не само сплоти общия колектив на студенти и

преподаватели, но и генерира ново отношение след младите ни последователи към самата философия. Пряк резултат на това е и електронното списание на специалността – „Кайрос“ – чийто главен редактор е Аспарухов и което не би съществувало без технически оперативната работа и духовния ангажимент на колегата. Твърдя също, че Валентин Аспарухов е безкрайно отдаден на институционалната стабилност на специалността и катедрата и извънредно допринася за тях със сериозността и работливостта, с която посреща належащите проблеми и често скучните за решаване задачи пред философското ни звено.

Втората линия, на основата на която се гради академичното развитие, е научно изследователската дейност. Тя е очертана с първия монографичен текст посветен на Ръсел, но и чрез предложената за хабилитация книга „Синтези, аперцепции, единства“, както и чрез свързаните с последната статии. Ще взема отношение именно към тази книга.

Намерението на Ръсел, опирайки се на логицизма да очертае сигурния път на философията, като строга наука, изглежда като провал от последващите обрати в аналитичната традиция. Аспарухов намира, че една от причините за това е недооценената връзка на Кант и Ръсел (независимо от това дали вторият признава някакво влияние от първия). Пример за такава връзка е скритият трансцендентализъм в ранните текстове на британския философ, въпреки че той постоянно ни убеждава в това, че е скъсал с всякакъв трансцендентализъм. Наистина Ръсел се старее да вникне в общите места на мисленето, без да поставя въпроса за основанията му в някакъв трансцендентален субект, задаващ общите условия за мислимост. Приносът на Аспарухов е в реконструирането на онези трансцендентални условия, които, без Ръсел да признава това, пронизват неговата логика. Доказателство за това са акцентите върху онези пасажии от *Принципи на математиката*, които опровергават един, бих казал, логически иманентизъм, за който самият Ръсел пледира. Това помага на колегата не просто да се проявят скритите основания на Ръселовата логика, но и тези на самата аналитична философия. Това връщане, както казва Аспарухов, на аналитичния дискурс към генезиса му, ще бъде полезно и в контекста на мисленето на самата философия. В основата си тази полезност се състои в преодоляването на заблудението, че като постижение логическият анализ е в състояние да стигне до някакви крайни и абсолютни

логически константи, един вид „последни логически форми“. Това критично отношение към идеализирането на абсолютните логически принципи, както знаем се свързва с името на Витгенщайн. Аспарухов акцентира върху обстоятелството, че въпреки твърдението на Ръсел, че „всяка добра философия трябва да започва с анализ на пропозициите...“, което е истина и несъмнена очевидност, все пак ние сме принудени при тази философска работа да „излизаме“ отвъд тях (да ги трансцендираме) в процеса на практикуването на самия анализ. Това именно подчертава и Аспарухов и си позволявам да го цитирам: „при практикуването на анализа се отделя един **стихийен** и често negliжиран **елемент**, чийто произход препраща към **специфичните практически обстоятелства**, при които дадена пропозиция, подложена на анализ, се „схваща“, „допуска“, „утвърждава“, „отрича“ и т.н.“ (стр. 39). Това означава, че една идеализирана логическа форма на пропозицията никога не съвпада напълно с нейната действителна форма. Дори най-блестящият анализ не може да стигне да проявяване на едно пълно единство, подобно на това, за което говори Кант: „представата за свързаността на обектите не е породена от самите тях“. Това неизбежно вмъква трансцендентални елементи в „чистото логическо мислене“, като основната теза е, че това става на нивото на т.нар. Ръселови експерименти във връзка с анализа. При тази аналитична практика, според Аспарухов, анализът се допълва с трансцендентално разширение, което се състои в реконструкция на възможни начини, по които отделните същности могат да участват в определен комплекс. Това означава, че в началото на 20 век Ръсел не се опира на хипостазираната идея за чистата логическа форма, а мисли дадеността на формите като възможности. Така в логически привидно иманентната структура на анализа се прокарва един трансцендентален елемент и наслоения. Същото (според мен по-ясно) се демонстрира при анализа на пропозициите. При експериментите си Ръсел осъзнава, че анализа на съставките на пропозициите не конституира автоматично някакъв завършен смислов комплекс. В 1904 г. Ръсел е принуден да признае, че „съставката“ е нещо неопределимо без съчетаването и в единство по някакъв начин. В ръкописа „За функциите“, добавя Аспарухов, става ясно, че т.нар. декомпозиционен анализ не е достатъчен, и че смисловия потенциал на начина и целите, с които се осъществява анализа е от съществено познавателно значение. Всъщност Аспарухов чрез педантично проучване на текстовете на един от „най-чистите“ логици твърди това, което аз (отдалечен максимално от логиката и привърженик на предметното мислене, т.е.

мислене, насочвано от конкретността на различните феномени, които проучва) казвам отдавна. Чистата логика (да речем анализ на пропозиции или стандартни мисловни съставки) е непродуктивна. По „чист“ логически път мога да докажа всичко, което означава, че не доказвам нищо. Самият Аспарухов го подчертава – пропозициите стават пропозиции, когато са въввлечени в определени практически обстоятелства, в подобен ракурс е Витгенщайновото „езикът е начинът на неговата употреба“. Впрочем и при Ръсел, и при Витгенщайн това е ограничение на познанието до ролята на субекта, до мислещото и ползващо езика същество – човека. Трябва плахото признание за необходимостта от „нечиста логика“ (дали ще я наречем практическа или неklasическа и каквото си искаме няма значение) да премине отвъд мислещия и говорещ Аз и да се насочва и допълва от самата предметност – природна, човешка, културна. Аспарухов остава по средата, примерът „Ръсел“ е недостатъчен, той само загатва за нуждата от трансцендентални основания на логическото. Стросън е също недостатъчен с въвличането на времето, мястото и идентичността на изказващия се. Ако искаме да разберем „логическото действие на езика“ трябва да го съотнесем и не само с условията на употребата му от страна на субекта, но и със средата, към която се отнася и която в полето на семиотиката е също език. Вещта е език, действието е език, историята е език, а не само думите и мисловната им подредба или самотрансформациите на мислещите и словесни хора. Това, което казвам обаче не е критика на текста на Аспарухов. Напротив този текст е в посока на онова, което в крайна сметка отваря логиката за продуктивно знание – феноменологията и херменевтиката. Намирането, чрез съвестни проучвания на ранните Ръселови текстове, на основанията за „скрития трансцендентализъм“ на логика е важно постижение и го адмираiram, защото то е в посоката и на моята критична оценка. Монографията на Аспарухов е написана професионално, библиографията (основно опираща се на Ръселовото наследство и англо-езичната критическа литература) е достатъчна и обстойна. Като добавя към това и несъмнената педагогическа компетентност и морална почтеност на кандидата, бих препоръчал искрено журито по конкурса да присъди единодушно получаването на академичната степен „доцент“ на Валентин Стефанов Аспарухов.

13.09.2019

Изготвил становището:

Проф. д-р Райчо Пожарлиев